

نثر

نئين روشني

1

شريمتي گوپي موٽواڻي (جنر ۱۹۲۶ع) ۾ تمام سٺا ۽ سڳاڏاڻڪ ليکڪ لکيا آهن. کيس لکڻ جو چڱو اڀياس آهي. هن جي ٻولي تمام سولي سليس آهي. هن ڪهاڻيءَ ۾ ليکڪا ڏيکاريو آهي ته هڪ ٻار پنهنجي خرچي مان ڦٽاڪا وٺڻ بدران انهن پئسن مان غريب دوست کي سندس ماما لاءِ دوائون وٺي ڏئي ٿو.

ٻڌو، پڙهو ۽ سمجھو.

صوپا اڃا انون نه آيو آهي؟ انوءَ جي ڏاڏي انتظاري ڏيکاريندي پڇيو. صوپي ورندي ڏني، ”اچي ويندو بابا، فڪر ڇو ٿا ڪريو؟ ويو آهي ڦٽاڪا وٺڻ. ڦٽاڪن جو ڏاڍو شوق آٿس. سو، ڪو ٻار، دوست گڏجي ويو هوندس ته بيهي ان سان ٻٽاڪون هڻندو هوندو ته هيتري هيتري جا ڦٽاڪا وٺنديس.“ انوءَ جي ڏاڏي وري به منتظر ٿي چيو. ”تڏهن به صوپا، صبح جو يارهين بجي ويو آهي. مٿان اچي هڪ ٿيو آهي. سهڪاري

پنڊار آهي سڏ ٻنڌ تي، سن روپيا کڻي نڪتو آهي. ”تنهن تي انوءَ جي ماءُ چيو، ”ننڍو ٿورو ئي آهي. بابا، ڇهين درجي ۾ ٿو پڙهي. سو جو نوت کڻي وڃي ڪتاب وٺي ايندو آهي.“ ”پڪ چوڪري کان نوت کسڪي ويا هوندا.“ ڏاڏي وري دهرايو. ايتري ۾ در جي گهنٽي وڳي. انوءَ جي پيءُ در کوليو، بابا، آيو اٿو پُٽ. ”انو ايتري دير ڇو لڳايو؟ بابا کي ڏاڍو فڪر ٿي پيو هو.“ انوءَ کي خالي هٿين ڏسي بابا چيو، ”ڏنڻ نه پئسا گهر ٿي ويا اٿس. ڦٽاڪا جو نه وٺي آيو آهي.“ انوءَ کلي چيو، ”بابا، توهان ڪهڙا پيا ويچار ڪريو. برابر ڦٽاڪا مان نه وٺي آيو آهيان، پر منهنجا روپيا چورائجي ڪونه ويا آهن ۽ گهر به نه ٿيا آهن.“

ڏاڏيس جنهن پاڇي ويٺي سوئي تنهن چوهه مان پڇيس، ”پوءِ سڄا سارا سن روپيا ڪيڏانهن ويا؟“ ڏاڏي جي ڀر ۾ ويهي انوءَ پيار سان چيو، ”آمان، سن روپيا ويا ڪونهن پر سڃايا ٿيا آهن.“ ”سو وري ڪيئن؟ پُٽ پرولين ۾ نه ڳالهائڻ؟“ سڄي ڳالهه ٿو ٻڌايان، غصو نه ڪر. نه ته ڀڄ ڀڄ پيئي ڪندين ڪيڏانهن ويا روپيا.“ ”هاڻي کڻي ٻڌاءِ،“ انوءَ جي ماءُ چيو. انوءَ گنڀير ٿي چيو، ”مان خوش ٿي روپيا کڻي نڪتس. من ۾ سوچيم ته بابا، آمان ۽ دادا کان ڦٽاڪن وٺڻ لاءِ پئسا مليا آهن. اڃا ته ناني ۽ نانو پئسا ڏيندا. خوب ڦٽاڪا ٻاريندس. اڃا رستو پار ڪري هن پاسي ويس ته گڏجي ويو راجيش. ڏياريءَ جي خوشي ته نهيو، پر منهن لٽل هوس.“ ”ڪهڙو راجيش؟ جيڪو هميشه توکان پهريون نمبر کڻي ويندو آهي.“ انوءَ جي ماءُ پڇيو. ”ها آمان، اهو ئي راجيش. جڏهن پڇيومانس ته يار! اڄ ڏياريءَ جي ڏينهن اداس ڇو آهي؟“ جواب ڏنائين، ”منهنجي ماءُ اوچتو بيمار ٿي پيئي. سو ان لاءِ دوائون وٺڻ ويو هوس.“ مون ڏٺو ته سندس دوائن جو بل ڪل سو روپيا هو ۽ وٽس هئا فقط چاليهه روپيا، جي هن پنهنجي خرچيءَ ۽ اسڪالرشپ مان بچايا هئا. توکي ته خبر آهي ته راجيش هوشيار پر غريب گهر جو چوڪرو آهي. مون سوچيو ته جيڪڏهن راجيش جي ماءُ کي وقت تي دوائون نه مليون ته هو وڌيڪ پيڙا سهندي ۽ شايد زندگيءَ کان به هٿ ڌوڻا پوندس. منهنجو هٿ ازخود راجيش جي ڪلهي ڏانهن وڌيو ۽ ٻيو هٿ پئسن ڏانهن. چيومانس، ”دوست اداس نه ٿي، باقي پئسا مان ٿو ڏيان.“ پهرين ماءُ جي دوا ڪر.“

ڏاڏيس مڙڪي پڇيو، ”هن توکان پڇيو ڪونه ته ايترا روپيا ڇا لاءِ کنيا اٿيئي؟“ انوءَ وراڻيو، ”نه آمان هو بلڪل تيز فهم آهي. سمجهي ويو ته پئسا ڦٽاڪن لاءِ کڻي نڪتو آهيان. آناڪاني ته ڏاڏي ڪيائين پر مون سندس ڳالهه ڪانه ٻڌي ۽ کيس دوائن جي دڪان تي وٺي ويس. دوائون خريد ڪري ڏنيون ۽ سندس گهر به ويس. جو ننڍڙو پر بلڪل صاف سٿرو هو. مان سمجهندو هوس ته گهٽ پئسي وارا آهن. پر ايترا غريب آهن، سا مونکي خبر ڪين هئي. راجيش چيو، ”دوست تنهنجي وقتاڻي مدد لاءِ مان تنهنجو بلڪل ٿورائتو آهيان، مان اهي پئسا توکي واپس ڪندس.“ مون چيومانس، ”تنهنجي ماءُ سان منهنجي ماءُ. پئسن موٽائڻ جو ويچار نه ڪر.“ راجيش چوڻ لڳو، ”يار، دوست جي سؤمان کي ڏک نه هڻ. واپس ضرور ڪندس، اُلت وقت لڳندو.“ صوبي چيو، ”انو توکي ڦٽاڪن ٻارڻ جو هيترو شوق آهي ته تو ڦٽاڪن جا پئسا ڪيئن ڏنا؟“ انوءَ وراڻيو، ”بابا اڄوڪي ڏينهن مون هڪ نئين روشنيءَ جي جهلڪ ڏني آهي. ٻين کي مدد ڪرڻ ۾ پاڻ کي ڪيتري نه خوشي ٿي ٿئي. اسين ڦٽاڪا ٻاري هڪ طرف پئسو پيا ضايع ڪريون ۽ ٻئي طرف هيٺين طبقي وارن کي اسين اجائي ريس ڪرڻ جو سبب ڏيون ٿا. اڄ کان وٺي ڏياريءَ جي خرچي ڦٽاڪن تي خرچ ڪرڻ بجاءِ سٺي ڪم ۾ لڳائيندس.“

نوان لفظ

فِڪر = چنٽا	آز خود = پنهنجو پاڻ	تيز فھر = سمجھو
ضايع ڪرڻ = آجايو وڃائڻ	طبقو = درجو	چوھ مان چوڻ = ڪاوڙ مان چوڻ
منتظر ٿيڻ = انتظار ڪرڻ	سومان = عزت	
سڏ پند تي = ٿوري پنڌ تي، تمام ويجھو		

آپياس

سوال ۱. هيٺين سوالن جا جواب هڪ ست ۾ لکو.

(۱) انوءَ جي ڏاڏي کي ڪنهنجو انتظار هو؟

(۲) انوءَ کي ڇا جو شوق هو؟

(۳) پنهنجا پئسا انوءَ ڪهڙي ريت سڃايا ڪيا؟

(۴) راجيش اڏاس ڇو هو؟

سوال ۲. هيٺين سوالن جا جواب پنجن ڇهن جملن ۾ لکو.

(۱) راجيش جي گهر جي ڪهڙي حالت هئي؟

(۲) انوءَ ڏياريءَ جي ڏينهن ڪهڙي نئين روشني ڏني؟

سوال ۳. (الف) هيٺين جا ضد لکو.

دوست، صاف، نئون، سڃايا، خرچ

(ب) هيٺين جون صفتون ٺاهيو.

هوشيار، مدد، خبر، شوق

(ث) هيٺين اصطلاحن جي معنيٰ ڏيئي جملن ۾ ڪم آڻيو.

سڏ پند تي هئڻ - ڪسڪي وڃڻ - آناڪاني ڪرڻ - ضايع ڪرڻ

پورڪ آپياس

(۱) ٽڪر تي مدار رکندڙ عملي ڪم.

ڏاڏيس مرڪي پڇيو، ”هڻ توکان پڇيو ڪونه ته ايترا روپيا ڇا لاءِ ڪم ۾ لڳائيندس.“

(الف)

جملو	ڪنهن چيو	ڪنهن کي چيو
(۱) نه آمان، ”هو بلڪل تيز فھر آهي.“		
(۲) ”تنهنجي ماءُ سا منهنجي ماءُ.“		

(ب) ليڪ ڏنل لفظن کي بدلائي مناسب جواب برتڪيٽ مان چونڊي جملا وري لکو.

(مُشڪي، سوايمان، وڃايون، شڪرگذار)

(۱) مان تنهنجو بلڪل ٿورا ٿو آهيان.

(۲) ڏاڏيس مرڪي پڇيو.

(۳) آسپن ڦٽاڪا ٻاري هڪ طرف پئسو پيا ضايع ڪريون.

(۴) دوست جي سومان کي ڌڪ نه هڻ.

(پ) ٺڪر مان آهي جملا ٻولهيو جن جو لاڳاپو هيٺين ستن سان آهي.

(۱) انڪار ته ڏاڍو ڪيائين.

(۲) ٻين جو ڀلو ڪرڻ سان خوشي حاصل ٿئي ٿي.

(۳) جيتوڻيڪ وقت لڳندو.

(۴) پئسا ڏيڻ جو خيال لاهي ڇڏ.

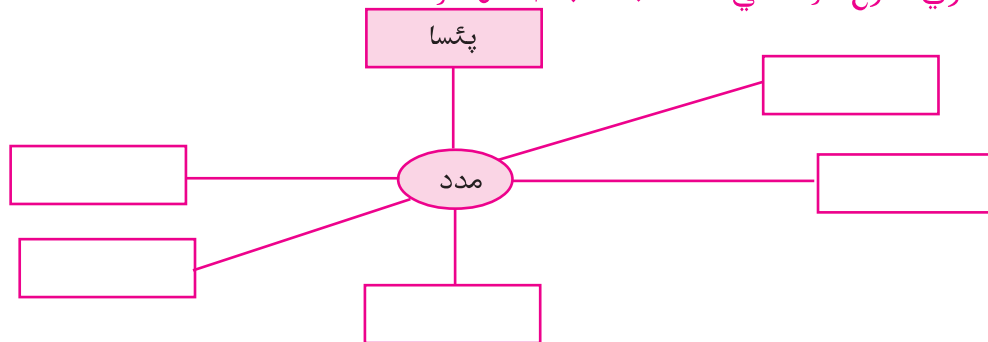
(پ) ”مون هڪ نئين روشني جي جهلڪ ڏني آهي.“

(۱) مٿي ڏنل جملي مان لفظ ٻولهي هيٺيان چوڪنڊا ڀريو.

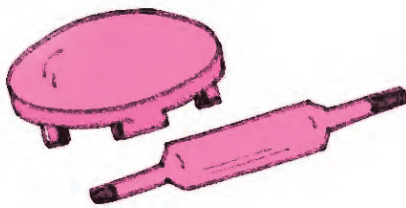
اسم	فعل	ضمير	صفت

(۲) انوءَ دوائون خريد ڪري پنهنجي دوست راجيش جي وقتاڻي مدد ڪئي.

(۳) توهان اهڙيءَ طرح ”وقتاڻي مدد“ جا ڪجهه مثال لکو.

۱۴. هڪ ٻئي جي مدد ڪريون

ڇڪلي ويلڻ جي جوڙي سڌائين آهي قائم،

پر هڪ دفعي ڇڪلي کي ورائي ويو ايمان،

چئي ”مون کان سواءِ نهندا ڪيئن ڦلڪا؟“

ڇڪلي جي ان بيان تي، ويلڻ کي آيو غصو،

چئي، مزو ڇڪلي، کي مان خوب چڪائيندس.

چئي ائين ويلڻ، هر تال تي هلي ويو.

ڇڪلي تي اتي جي ڇاڻي، بلڪل هلي ڍلي نا،

ڪين ڦلڪا نهي سگهيا ٿي هاڻي،

آخر ڇڪلي جو ايمان ٿيو چڪناچور.

ڀل پنهنجي جو ٿيس احساس،

ويلڻ کي پڪارائين پيار سان،

”چيائين“ آهيون ٻئي هڪ ٻئي جو آڌار.

رهي ڪين سگهنداسين، بنا هڪ ٻئي جي سهڪار جي.

ڇو نه گڏجي پريم پيار ۾ هلون،

هڪ ٻئي کي مدد ڪري ڪم راس ڪريون.

- آهڙيون ٻيون به ڪي شيون ٻڌايو جيڪي هڪ ٻئي جي سهڪار کانسواءِ هلي نٿيون سگهن.
- (۵) ”به ته ٻارهان“ ان چوڻي لاءِ ڪابه آکاڻي / قصو پنهنجي لفظن ۾ بيان ڪريو.
- (۶) شاگرد آتشبازي جا پنهنجا آزمودا ٻڌائين.
- (۷) ڦٽاڪا ٻارڻ سان ماحول ۾ اُن جو ڪنهن ڪنهن تي ڪهڙو اثر ٿئي ٿو پنهنجي لفظن ۾ بيان ڪريو.

وڻ پوکيو، پرڻويءَ کي بچايو

ڏسو ڇا چيو ۽ ٻڌايو.

- ماسٽر شاگردن کان چترن بابت گفتگو ڪرائي.
- پرڻويءَ جي ماحول کي آسپن ڪهڙيءَ ريت صاف، سهڻو، صحتمند رکي سگهون ٿا. اُن لاءِ اپاءُ سڃايو.
- وڻن لاءِ پنڃ نعرا لکو.